

правових ідей з метою забезпечення інтересів людини. При цьому, окремо варто наголосити на тому, що політичний розвиток й надалі буде залежати від економічних, культурних, духовних та інших соціальних інтересів. Саме тому, особливо важливо пропускати всі значимі процеси через призму пріоритетності прав та свобод людини і громадянина, які безпосередньо взаємопов'язані з ідеологічною складовою політичного життя суспільства на всіх етапах його історичного розвитку.

### Список використаних джерел

1. Толстенко В. Правова ідеологія в процесі формування правової культури : проблеми теорії і практики. *Юридична Україна*. № 4. 2004. С. 18–24.
2. Карнаушенко Л.В. Правова ідеологія: особливості репрезентації в масовій свідомості. *Суспільство і право*. № 3 (65). 2018. С. 119–123
3. Правова культура в умовах становлення громадянського суспільства : моногр. / за ред.: Ю. П. Битяка, І. В. Яковюка ; НДІ будівництва та місцевого самоврядування АПрН України. Х. : Право, 2007. 248 с.
4. Карась А. Г. Правова культура сучасної України: гносеологічний аспект *Держава і право*. Вип. 50. 2010. С. 63–71.
5. Філософія та енциклопедія права в Університеті Святого Володимира / за ред.: І. С. Гриценка. Київ : Либідь, 2011. Кн. 2. 448 с.
6. Волошенюк О. В. Правовий нігілізм у пострадянському суспільстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2000. 16 с.
7. Дзьобань О. П. Передумови та сенс правового нігілізму. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*. 2009. № 1. С. 42–50.



*Носенко Олександр Володимирович,  
доцент кафедри теорії, історії та філософії права  
Національної академії внутрішніх справ,  
кандидат філософських наук*

### **ЩОДО ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ БЮРОКРАТИЧНИХ СТРУКТУР: УКРАЇНСЬКИЙ АКЦЕНТ**

У сучасному суспільстві державні установи здійснюють значний вплив на життя громадян, а бюрократія виконує важливу функцію реалізації державної політики, але відсутність дієвих механізмів відповідальності за можливі порушення і помилки в такій діяльності породжує низку серйозних проблем. Через невідповідальність службовців, громадяни стикаються з неефективністю адміністративних послуг, затягуванням розгляду звернень та зловживанням

владою. Брак відповідальності знижує довіру населення до державних установ, що веде до зростання правового нігілізму та підриває основи демократії.

Ця проблема є актуальною не лише для України, але і для інших країн, де реформа бюрократичної системи є ключовою умовою прозорого та підзвітного управління. Розуміння причин та шляхів подолання цієї проблеми дозволяє запропонувати конкретні зміни у правовій і адміністративній системах з метою підвищення ефективності роботи державних службовців та забезпечення їхньої відповідальності перед суспільством.

В історії філософії права і державного управління існує кілька ключових підходів до питань відповідальності та підзвітності державних чиновників. Багато мислителів розглядали ці проблеми з позицій етики, політичної філософії та права, зокрема обговорюючи питання правопорядку, влади, підзвітності та прозорості держави. До них варто віднести ідеї М. Вебера, Дж. Локка, Ж-Ж. Руссо, Г. Кельзена, М. Фуко, Ю. Хабермаса та ін. Це і контроль громадськості за прийняттям управлінських рішень та їх раціоналізація, і чіткий розподіл влади на три гілки, і ризикований контроль за нормами поведінки, і створення громадської сфери для обговорення дій уряду, та багато інших продуктивних ідей. Усі вони, так чи інакше, знайшли відображення як в сучасних спеціалізованих напрямках правової науки, так і реалізацію у вигляді дієвих правових норм та юридичній практиці.

Зокрема, такі сучасні науковці як Б. Пітт і М. Бьоклер, зосереджуються на відповідальності державних службовців та підзвітності і прозорості їх роботи. Автори аналізують, як концепції прозорості впливають на ефективність роботи урядових структур, зокрема через залучення громадян до процесів управління. Особлива увага приділяється механізмам боротьби з корупцією, а також впровадженню цифрових технологій для забезпечення підзвітності. «Прозорість у державному управлінні є основою підзвітності, що забезпечує діяльність посадовців в інтересах громадян, а не в особистих чи політичних цілях» [6, с. 35].

Важливим також є питання етичної поведінки службовців, яке розглядається з точки зору міжнародних стандартів і найкращих практик: «професійна етика державних службовців повинна узгоджуватися з універсальними принципами прав людини, створюючи баланс між інтересами держави та свободами особистості» [5, с. 78]. І саме адаптація стандартів ООН та ЄС може покращити ефективність державного управління в Україні.

Важливим аспектом у переході від жорстких бюрократичних структур до гнучких моделей управління є «децентралізація в управлінні, що сприяє не лише місцевій автономії, а й більшій інклюзивності у процесах ухвалення рішень» [4, с. 20].

Сучасні українські дослідники акцентують увагу на поглибленні вище зазначених проблем бюрократії в умовах війни. Військовий стан в країні слугує суттєвим корелятором державних управлінських процесів, зокрема і у питанні протидії корупції. Це вимагає модернізації антикорупційних механізмів для запобігання незаконному використанню ресурсів; появи перехідних інструментів контролю за державними витратами, що забезпечують оперативність і прозорість; залучення громадянського суспільства до

моніторингу державних програм; інтеграції антикорупційних ініціатив у всі рівні управління задля забезпечення їх стійкості тощо.

Означувані проблеми корелюють з більш глибокими детермінантами управлінських процесів, що черпають своє коріння в сфері культури та національної психології. Зокрема, на думку української дослідниці Л. В. Литвинової «феномен бюрократичної культури цікавий переплетенням ціннісних і культурних взаємозв'язків як необхідний компонент впливу в соціальних явищах і процесах, що забезпечує відтворення соціально адаптованої та суспільно інтегрованої системи публічного управління» [3, с. 134].

Отже, поступовий процес ціннісної та культурної трансформації повинен базуватися на внутрішніх переконаннях державних службовців у тому, що співпраця є ефективною стратегією взаємин. Це сприятиме формуванню довіри громадян до органів влади та створенню нового позитивного образу службовця.

В даному контексті слушним є підхід і іншої вітчизняної науковині Н. С. Грабар, яка акцентує увагу на раціоналізації бюрократичної діяльності в Україні та пропонує імплементувати в Закон України «Про державну службу» набір цілей різних управлінських рівнів і ієрархічних посад, зокрема, «сформулювати кваліфікаційні вимоги та конкретні вміння, необхідні для чиновників, замість формального критерію наявності певної освіти, або знання певної мови; запровадити прямий зв'язок між ефективністю роботи та оплати праці і просуванням по службі» [1, с. 15].

Загалом, український досвід у боротьбі з негативами бюрократії та корупції, зокрема, в умовах військового стану, є унікальним і може слугувати прикладом для інших країн, які стикаються з викликами забезпечення національної безпеки в кризових умовах. Основою такого досвіду стала інтеграція військово-цивільного управління, де пріоритет надається оперативності рішень, прозорості використання ресурсів і залученню громадянського суспільства до моніторингу. Україна впровадила децентралізовані моделі управління, що дозволило ефективно мобілізувати регіональні ресурси для підтримки обороноздатності та забезпечення базових потреб громадян.

Ключовою особливістю українського підходу стало запровадження цифрових платформ для моніторингу державних витрат, як-от система «ProZorro», яка забезпечила відкритий доступ до тендерів і потенційно зменшила можливості для корупції. Крім того, унікальність досвіду полягає у зміцненні культурної єдності через залучення національних традицій і менталітету солідарності, що об'єднує суспільство у боротьбі проти зовнішньої агресії. Протистояння РФ вимагає максимізації людських і матеріальних ресурсів, що стало поштовхом до більшої прозорості в управлінні, спрямованої на підвищення довіри громадян до інституцій влади.

Україна продемонструвала, що навіть у складних умовах війни важливо ефективно модернізувати публічне управління, використовуючи інноваційні технології, спираючись на громадянське суспільство та акцентуючи увагу на відповідальність державних службовців.

### Список використаних джерел

1. Грабар Н. С. Напрями раціоналізації бюрократичної діяльності в Україні *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2018. № 21 (1). С. 10–16.
2. Іванюк Р. Право людини на захист в умовах військового конфлікту та воєнного стану: ключові питання. *Ehrlich's journal*. 2023. Vol. 7. С. 25–31.
3. Литвинова Л. В. Феномен бюрократичної культури: теоретичний аналіз та виклики в умовах формування сучасної соціально-орієнтованої культури публічного управління в Україні. *Право та державне управління*. 2019. № 4. С. 133–139.
4. Apollo E. Public Administration Reform: From Concept to Practice. *Administrative Law and Process*. 2019. № 10. P. 15–22.
5. Böckler M. Responsibility of Civil Servants in the Context of International Standards. *Public Administration: Theory and Practice*. Kyiv: National Academy of Sciences of Ukraine, 2017. 215 p.
6. Pitt B. Principles of Transparency and Accountability for Civil Servants. London: Oxford University Press, 2019. 290 p.



*Пермінов Євген Тимофійович,  
аспірант Приватного вищого навчального  
закладу «Європейський університет»*

### МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД В СФЕРІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Україна та Європейський Союз мають спільні та відмінні підходи до кримінально-правової охорони прав інтелектуальної власності (ІВ), проте загальна тенденція полягає в наближенні українського законодавства до європейських стандартів.

1. Кримінально-правова охорона інтелектуальної власності в Україні

В Україні права інтелектуальної власності захищені як цивільно-правовими, так і кримінально-правовими нормами. Кримінальний кодекс України (ККУ) містить статті, які передбачають відповідальність за порушення цих прав:

Стаття 176: Порушення авторського права і суміжних прав. Зокрема, це стосується незаконного використання творів, привласнення авторства або примус до передачі авторського права.

Стаття 177: Порушення прав на об'єкти промислової власності (патенти, торгові марки тощо).

Стаття 229: Незаконне використання знака для товарів і послуг, а також незаконне виготовлення та розповсюдження контрафактної продукції.

Українське законодавство постійно оновлюється з метою гармонізації з європейськими стандартами, особливо у контексті Угоди про асоціацію між